

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх
справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
соціально-економічних дисциплін
протокол № 20 від 06.06.2023
Завідувач кафедри
Олена ЛУК'ЯНИХІНА

«ПРАВОВА СТАТИСТИКА»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кафедра соціально-економічних дисциплін (https://univd.edu.ua/uk/dir/11/kafedry)
Контактний телефон	+38 0542 330318 (роб.)
E-mail	sumy-k-sed@univd.edu.ua
ЛЕКТОР (ЛЕКТОРИ)	
	Виганяйло Світлана Миколаївна , доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, кандидат економічних наук, доцент E-mail: sumy-k-sed@univd.edu.ua Лекційний потік: Сумська філія, СФдср-23-1,2
Назва освітньо-професійної програми	Право (Law)
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Статус дисципліни	Обов'язкова компонента освітньої програми
Мета вивчення дисципліни	Набуття здобувачами теоретичних знань та практичних навичок щодо збирання даних про соціально – правові процеси, уміння виконувати необхідні розрахунки та аналізувати одержані показники, виявляти напрямки розвитку протиправних явищ, оцінювати результати роботи правоохоронних органів, вести юридичну статистику, тощо.

Завдання вивчення дисципліни	полягає в тому, щоб майбутній фахівець-юрист мав науково обґрунтоване уявлення про закономірності розвитку суспільно-правових явищ, володів методикою проведення статистичних досліджень, умів правильно читати офіційну статистику, аналізувати рівень, структуру, динаміку злочинності та інших правопорушень у цілому по країні та окремих регіонах. Показники різних галузей статистики дають можливість у сукупності випадкових явищ виявити закономірності проявів кожного окремого суспільного явища. Тому все, що відбувається в суспільстві, і є сукупністю явищ та може бути об'єктом статистичного аналізу. Більше того, статистика не тільки характеризує зміни в житті суспільства, а й дає оперативну діагностику його стану і прогноз на майбутнє.
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	3 кредити ECTS (загальний обсяг – 90 год.) 3 них:
	- аудиторна робота: 46/14 год.
	- самостійна робота: 44/76 год.
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання – денна, заочна. Види навчальних занять: - лекції: 20/6 год.; - практичні заняття: 26/8 год.
Самостійна робота	<i>Робота з навчальною літературою, нормативно-правовою базою; чи передбачене виконання контрольних робіт під час аудиторних занять чи поза аудиторними заняттями; виконання аналітично-розрахункових завдань, самостійне вирішення практичних задач, складання планів, програм, проєктів тощо.</i>
Індивідуальні завдання	Реферати; практичні завдання; презентації результатів виконаних завдань та досліджень.
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук, проектор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Мова викладання	Українська
Контроль	Методи контролю: - усний та письмовий; - тестовий. Форми контролю:

	<ul style="list-style-type: none"> - поточний (усне опитування, тестування на практичних заняттях); - проміжний (перевірка практичних завдань та контрольних робіт, перевірка виконаних завдань та коментоване оцінювання викладачем роботи здобувачів у процесі практичних занять); - підсумковий (залік)
Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p>
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	
<p>Тема № 1. «Теоретичні основи статистичної науки. Правова статистика»</p> <p>Поняття терміну “статистика”. Динамічні та статистичні закономірності. Закон великих чисел. Предмет статистики, її означення. Статистична сукупність, одиниця сукупності, статистична ознака та показник, одиниця виміру та її варіація. Методи статистики. Структура статистики, її рівні.</p>	
<p>Тема № 2. «Предмет, методологія та система правової статистики»</p> <p>Поняття та предмет правової статистики. Завдання правової статистики. Взаємозв'язок правової статистики з загальною теорією статистики. Основні галузі правової статистики. Методологія правової статистики. Напрями застосування даних правової статистики. Органи правової статистики на Україні. Система курсу "Правова статистика".</p>	
<p>Тема № 3. «Статистичне спостереження»</p> <p>Поняття статистичного спостереження. Етапи проведення статистичного спостереження. Завдання та мета статистичного спостереження. Поняття про об'єкт статистичного спостереження, види та особливості об'єктів правової статистики. Одиниці спостереження, одиниці сукупності та одиниці виміру в правовій статистиці. Поняття програми статистичного спостереження. Органи, які</p>	

проводять статистичне спостереження. Заходи щодо забезпечення вірогідності даних спостереження.

Основні організаційні форми статистичного спостереження. Види статистичного спостереження за часом проведення і за охопленням одиниць сукупності. Помилки статистичного спостереження. Методи запобігання помилок. Відповідальність за порушення, пов'язані зі статистичною звітністю.

Тема № 4. «Зведення та групування статистичних даних»

Статистичне зведення, його мета та порядок проведення. Рівні зведення, просте та складне, ручне та автоматизоване зведення. Статистичне групування – поняття, мета та його значення. Типологічне, структурне та аналітичне групування. Завдання, що вирішуються за допомогою групувань. Застосування різних видів групувань у правовій статистиці. Групувальні ознаки та їх види. Вибір кількості груп та інтервалів. Групування в практиці правової статистики. Класифікатори в правовій статистиці.

Поняття про статистичні таблиці. Основні елементи статистичної таблиці. Види таблиць за характером підмета. Основні правила побудови таблиць. Використання статистичних таблиць в правовій статистиці.

Графічний метод представлення статистичних даних. Складові частини графіків та їх види. Картодіаграми.

Тема № 5. «Узагальнення та аналіз. Абсолютні, відносні і середні величини»

Узагальнення та аналіз – його означення та завдання. Види статистичних показників за типом показників та одиницями виміру.

Поняття абсолютної величини. Види абсолютних величин

Поняття відносних величин, їх види. Коефіцієнт злочинної інтенсивності та коефіцієнт злочинної активності, їх розрахунок. Відносна величина структури, її розрахунок та приклади. Відносна величина координації. Відносні величини динаміки, способи їх розрахунку. Використання відносних величин у правовій статистиці.

Поняття середньої величини, її сутність і значення. Види середніх величин та способи їх обчислення. Мода і медіана, способи їх визначення.

Тема № 6. «Ряди варіації (розподілу), показники варіації»

Поняття рядів варіації (розподілу), їх складові частини. Якісні та кількісні, дискретні та інтервальні ряди розподілу. Показники варіації та їх розрахунок: розмах варіації, середнє лінійне відхилення, дисперсія та середнє квадратичне відхилення. Правило „трьох сигм”, розуміння середнього квадратичного відхилення. Коефіцієнт варіації, його розрахунок та використання. Приклад розрахунку показників варіації.

Тема № 7. «Ряди динаміки, показники рядів динаміки. Перетворення рядів динаміки»

Поняття та структура ряду динаміки. Види рядів динаміки. Умови побудови рядів динаміки та їх порівняння. Загальні показники рядів динаміки, їх розрахунок. Середні показники рядів динаміки, їх розрахунок. Способи розрахунку показників рядів динаміки.

Основні методи перетворення рядів динаміки. Інтерполяція та екстарполяція -

їх поняття та розрахунок. Індеси (коефіцієнти) сезонності, їх значення та обчислення. Використання рядів динаміки у правовій статистиці

Тема № 8. «Вибіркове спостереження»

Поняття вибіркового спостереження та основні означення. Етапи вибіркового спостереження. Помилки вибіркового спостереження, їх види та походження. Методи та способи відбору одиниць з генеральної сукупності, випадки їх використання. Розрахунок характеристик вибірки. Поняття середньої помилки вибірки, її розрахунок для якісної та кількісної ознаки. Відмінність розрахунків для повторного та без повторного відбору. Визначення необхідного обсягу вибірки, приклади його розрахунку.

Використання вибіркового спостереження у правовій статистиці та при кримінологічних дослідженнях.

Тема № 9. «Взаємозв'язки соціально - правових явищ»

Поняття зв'язку явищ. Означення кореляції та її суть. Коефіцієнт кореляції, діапазон його значень та інтенсивність зв'язку явищ.

Статистичні методи виявлення кореляційного зв'язку між двома явищами. Розрахунок лінійного коефіцієнту кореляції. Ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена. Коефіцієнт Пірсона.

Тема № 10. «Індеси у правовій статистиці. Рейтинги»

Загальне поняття про індеси, їх класифікація. Використання індексного методу для аналізу правових явищ на прикладі індексу тяжкості ДТП та продуктивності роботи слідчих. Перспективи використання індексного методу для аналізу злочинності.

Поняття рейтингів, їх значення для оцінки багатофакторних процесів. Методи обчислення рейтингів. Приклади застосування рейтингів у правовій статистиці.

Результати навчання (РН)

РН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел

РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН7. Скласти та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел, для правничої діяльності.

РН15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

	РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
	РН20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
Критерії оцінювання результатів навчання	<p>Робота під час аудиторних занять - Отримати не менше 5 позитивних оцінок</p> <p>Самостійна робота - Середнє арифметичне, балів, отриманих за виконання не менше 2 проектів (реферат, або тези виступу на науковій конференції, вирішити практичне завдання, тощо).</p> <p>Підсумковий контроль - Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів</p>
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS	

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
80-84			

75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками
70 –74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
65 – 69			
60 – 64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Визначення статистики і досліджувані нею об'єкти.
2. Закон великих чисел. Методи статистики.
3. Визначення правової статистики. Напрямки застосування її даних.
4. Поняття статистичного спостереження, його задачі.
5. План статистичного спостереження, його складові частини.
6. Звітність, спеціально організоване та монографічне статистичне спостереження.
7. Види статистичного спостереження за часом і по способах одержання інформації.
8. Точність статистичного спостереження, види помилок і методи їхнього запобігання.
9. Відповідальність за перекручування звітності по законодавству України.
10. Способи одержання даних статистичного спостереження.
11. Статистичне зведення - поняття, задачі, види.
12. Статистичне групування - поняття, види, класифікатори.
13. Табличний спосіб представлення даних - означення і застосування.
14. Графічний спосіб представлення даних - означення, види і застосування.
15. Абсолютні величини, їхні види.
16. Середня геометрична та середня квадратична величини, порядок їхнього розрахунку.
17. Відносні величини інтенсивності та структури, порядок їх розрахунку.
18. Відносні величини координати та динаміки, порядок їх розрахунку.
19. Мода і медіана.
20. Ряди розподілу (варіації) - поняття і види.
21. Розмах варіації та середнє лінійне відхилення - порядок їх розрахунку.
22. Дисперсія та коефіцієнт варіації - порядок їх розрахунку.
23. Ряди динаміки, їхні види й умови порівняльності.
24. Абсолютний приріст та коефіцієнт росту – розрахунок ланцюговим і базисним методами.
25. Поняття моментного ряду, середня арифметична цього ряду.
26. Середній абсолютний приріст та середній коефіцієнт росту.
27. Екстраполяція ряду динаміки, її розрахунок.
28. Індекси сезонності і їхній розрахунок.
29. Вибіркове спостереження - способи відбору даних.
30. Розрахунок середньої помилки вибірки вибіркового спостереження.
31. Розрахунок необхідного обсягу вибірки.
32. Поняття кореляційного зв'язку явищ, його види і величина.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна та наукова література:

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с. Електронний ресурс:
2. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7654/Pravova%20statuctuka_Navchalnyi%20posibnyk_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595.

4. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borusenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1

5. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. URL: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html

6. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>

7. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. 6. Мармоза, А. Т. Правова статистика [Текст] : навчальний посібник / А. Т. Мармоза. – К. : КОНДОР, 2006. – 536с. – ISBN 966-351-091-9. URL: https://www.studmed.ru/view/marmoz-a-at-pravova-statistika_d7229c557d4.html

7. Правова статистика [Текст] : підручник / Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В., та ін. : за заг. ред. проф. О. М. Джужи. – К. : Атака, 2008. – 392 с. – ISBN 978-966-326-262-8. URL: <https://www.twirpx.com/file/124635/>

8. Статистика [Текст] : навчально – методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н. Б. Кушнір, Т. В. Кузнецова та інші/ – К. : Центр учбової літератури, 2009. 208с. ISBN 966-364-782-5. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/689800/>

9. Калачова, І. В. Правова статистика: навч. посіб. / І. В. Калачова, Г. Г. Трофімова. – К. : КНЕУ, 2005. – 300 с. – ISBN 966-574-746-0. – Режим доступу : <http://6201.org.ua/load/72-1-0-641> URL: <https://www.twirpx.com/file/124635/>

10. Непран А.В. Правовая статистика: учеб. пособие / А. В. Непран, И. Е. Тимченко, О. М. Левчук. –Х. : БУРУН и К ; К.:КНТ, 2014. –192

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про державну статистику» від 17.09.1992 р. [Текст] : Закони України. – К. : Верховна Рада, 1996. – 340 с. – ISBN 966-7024-05-09 Електронний ресурс: https://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_statistiku.htm (Документ 2614-XII, чинний, поточна редакція — Редакція від 19.04.2014, підстава - 1170-VII)

2. 2. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. [Текст] : Законодавство України про інформацію : зб. законів (Офіційне видання). – К. : Парламентське вид-во, 2003. – 228 с. (С. 3-22) – ISBN 966-611-205-1 Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Документ 2657-XII, чинний, поточна редакція — Редакція від 21.12.2019, підстава - 324-IX)

3. Про затвердження Політики поширення статистичної інформації органами державної статистики / Наказ Державної служби статистики України №339 від 24.11.2015 Електронний ресурс:

<http://consultant.parus.ua/?doc=09V465345F>

4. Програма розвитку державної статистики до 2023 року/ Постанова кабінету міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 222. Київ Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2019-%D0%BF>

5. Положення про Державну службу статистики України: постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2014р. № 481. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-%D0%BF>

6. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 06.11.2015р. № 1377. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>

7. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 р. № 1 Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Правова статистика. Лекції. Електронний ресурс: <http://studies.in.ua/pravova-statystyka.html>

2. Статистична інформація про правопорушення в Україні [Електронний ресурс] : Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Статистична інформація про правопорушення в Україні [Електронний ресурс] : Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>